

**Рус телендә гомуми урта белем бирү оешмаларының татар
төркемнәрендә белем алучы
9 нчы сыйныф укучыларына татар әдәбиятыннан муниципаль түр өчен
олимпиада сораулары**

Хөрмәтле олимпиадада катнашучы! Сезгә олимпиаданың жиде биремен эшлэргә кирэк булачак. Биремнэрне үтэү вакыты – 180 минут. Биремнэр шушы бланкларда эшлэнэ.

Максималь балл – **50**. Уңышлар!

1. Нинди сэнгати алым турында сүз баруын языгыз. (2 балл)

- ул бер әйбер, образ аша икенче мәгънәне белдерә, ягъни метафорик алыштыруга нигезлэнэ;

- ул идеяне һәм образны берләштерә;
- аны куллану сэнгатынең барлык төрлэренә дә хас.

Жавап: символ

2. Әдәбият тарихын чорларга бүлгәндә нинди ике төп фактор исәпкә алына? Дөрөс жавапны билгеләгез. (1 балл)

а) ижтимагый-тарихи шартлар һәм художестволы урын һәм вакыт.

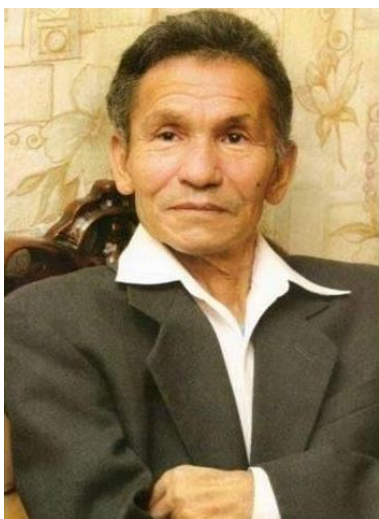
ә) ижтимагый-тарихи шартлар һәм әдәби барышның билгеле бер чорына хас үзенчәлекләр.

б) ижтимагый-тарихи шартлар һәм сәяси хәл.

Жавап:

ә) ижтимагый-тарихи шартлар һәм әдәби барышның билгеле бер чорына хас үзенчәлекләр.

3. Сорауларга жавап бирегез.

1) Портреттагы әдипнең исемен языгыз. (1 балл)

Жавап: Фәнис Яруллин

2) Ул кайда туган? Дөрес жавапны билгеләгез. (2 балл)

- а) Татарстанның хәзерге Зәй районы Биш Субашы авылы
- ә) Татарстанның Актаныш районы Такталачык авылы
- б) Татарстанның Баулы районы Кызылъяр авылы
- в) Тамбов губернасы Сыркыды авылы

Жавап: б) Татарстанның Баулы районы Кызылъяр авылы

3. Әлеге әдипнең әсәрләре генә кергән рәтне күрсәтегез. (2 балл)

- а) «Жилкәннәр жилдә сынала», «Сез иң гүзәл кеше икәнсез», «Яралы язмышлар», «Туган ягы кирәк кешегә».
- ә) «Жилкәннәр жилдә сынала», «Сез иң гүзәл кеше икәнсез», «Матурлык эзли», «Туган ягы кирәк кешегә».
- б) «Жилкәннәр жилдә сынала», «Сез иң гүзәл кеше икәнсез», «Туган ягы кирәк кешегә», «Матурлык минем белән».
- в) «Жилкәннәр жилдә сынала», «Сез иң гүзәл кеше икәнсез», «Гомер китабы», «Чәчәкләр моңы».

Жавап: а) «Жилкәннәр жилдә сынала», «Сез иң гүзәл кеше икәнсез», «Яралы язмышлар», «Туган ягы кирәк кешегә».

4. Персонажларны кайсы эсəрдəн алынганлыгын билгелəгез. (4 балл)

1) Зөлəйхə	а) «Йөзек кашы»
2) Суфиян	ə) «Кыйссаи Йосыф»
3) Зыя	б) «Əйтелмəгəн васыять»
4) Вəсилə	в) «Яшь йөрəклər»

Жавап: 1) ə; 2) б); 3) в; 4) а.

5. Бирелгəн сүзлər рəтe ярдəмендə эсəрлəрнең исемeн, авторын һəм жанрын билгелəгез. (9 балл)

а) хат, артист, врач, пристань, Əдрəс, көндəлек

Жавап: Г. Кутуй “Тапшырылмаган хатлар”, повесть

ə) жыл, бала, елау, буран, юл, ана, Мокай, эт

Жавап: Ш. Камал. “Буранда”, хикəя

б) төш, тулган ай, унбер йолдыз, кое, Йагкуб, кол, сарай

Жавап: Кол Гали “Кыйссаи Йосыф”, поэма

6. а) Хикəядəн өзекне укыгыз.

...Һəм вагон стeнасына ышкылып кына яуган вак яңгыр аша əкрeн-ачык ишетелгəн жыр, күктəн иңгəн ак канатлы фəрештəдəй, егетне ут эчeндə яткан жирeннəн сак кына күтəрeп, каядыр еракка, татлы хыял дөнъясына алып мeнeп киттe. Аның хəттə тəнe, һавада йөзгəндəй, жиңелəeп калды, акылы ничектeр бeрдəн яктырып киттe, сизгeрлeгe искиткeч үткeнлəштe. Жырны индe ул хəзeр моң итeп кeнə ишетмичə, гажəeп ачык сурəтлər тeзмəсe итeп тə күрə идe.

...Мeнə кыз əкрeн гeнə башлап, аннан тавышын күтəрə төшeп, сузып кына жырлый:

Сарман буйлары, ай, киң ялан,

Печəннəрe житəр бeр заман шул,

Печәннәре житәр бер заман...

Һәм егетнең күз алдына үтә ачык булып, әллә кайларга кадәр жәелеп яткан чуп-чуар чәчәкле болын килә. Үлән башларын, чәчәкләрне селкетеп, йомшак кына жил исә, имеш. Каяндыр, тургай сайрауларына кушылып, чалгы янаган тавышлар ишетелә кебек, йомшак жил кибеп яткан покосларның хуш исен китерә кебек, тик егет печән чабучылар ягына нигәдер борылып карый алмый, имеш. Ул да булмый, аның күз алдына бормаланып киткән тар гына болын юлы килә. Хәтта бер мәлгә егет үзе дә ике рәт үлән арасындагы тәгәрмәч эзеннән, жылы туфракка яланаяк баса-баса, китеп бара кебек, ә каршысына киез эшләпә кигән, таяк таянган ак сакаллы бер бабай килә кебек.

б) Сорауларга җавап бирегез.

а) Әсәрнең исеме (1 балл)

Җавап: “Кем җырлады?”

ә) Әсәрнең авторы (1 балл)

Җавап: Әмирхан Еники

б) Өзектә сүз кем турында бара? (1 балл) Җыр образы нинди көчкә ия? (2 балл)

Җавап: Өзектә яралы егетнең саташуы турында сүз бара. Җыр егетне татлы хыял дөньясына алып китә, әдәби герой күңелендә хатирәләр яңарта, матур күренешләрне күз алдына китереп бастыра.

в) Өзектән

• чагыштыруга мисаллар табып языгыз (4 балл)

Җавап: күктән иңгән ак канатлы фәрештәдәй җыр; һавада йөзгәндәй; жылы туфракка яланаяк баса-баса, китеп бара кебек; киез эшләпә кигән, таяк таянган ак сакаллы бер бабай килә кебек.

• эпитетка мисаллар табып языгыз (5 балл)

Жавап: ут эчендә яткан егет; татлы хыял дөньясы; гажәеп ачык сурәтләр тезмәсе; йомшак җил; хуш ис.

7. Үзегез яратып укыган әдәби әсәрне исемен күрсәтмичә, ләкин аны танырлык итеп характерлап языгыз. Ахырдан әсәрнең исемен, авторын күрсәтегез. Күләме 10-12 жөмлә. (15 балл)